COMPLEMENTELE ŞI ADJUNCȚII ADJECTIVULUI ÎN TRADUCERILE LUI DOSOFTEI

CAMELIA UŞURELU
Universitatea din Bucureşti

1. Complementarea adjectivului

Relația de complementare nu privește toate elementele componente ale clasei adjectivului (Pană Dindelegan (ed.) 2013: 422). În general, complementarea este autorizată de adjectivele intersective, aflate în poziție postnominală (Brăescu 2012: 107). Adjectivul are dublu rol sintactic: este dependent sintactic într-un grup nominal sau într-un grup verbal şi este centru de grup. Complinirile adjectivului sunt, din punct de vedere sintactic, de acelaşi tip cu cele ale verbului. Adjectivul prototipic admite, cu funcție de complemente, nominale în dativ (moment *favorabil investițiilor*), nominale prepoziționale (sărbători *pline de bucurie*), nominale în genitiv (echipă *deținătoare a trofeului*), forme verbale nepersonale (fructe *bune de mâncat*) şi propoziții subordonate conjuncționale (copil *vrednic să câştige concursul*).

În studiul de față, corpusul este realizat pe baza a trei dintre traducerile religioase ale lui Dosoftei, reprezentative, în opinia noastră, pentru stadiul limbii literare din ultimele trei decenii ale secolului al XVII-lea: *Psaltirea în versuri* – 1673 (PV), *Psaltirea de-nțăles* – 1680 (PÎ) şi *Parimiile preste an* – 1683 (Parimii). În cele trei lucrări predomină adjectivele care guvernează un complement prepozițional realizat printr-un nominal în acuzativ. Adjectivele care autorizează complemente prepoziționale sunt, în general, prototipice şi selectează un nominal cu prepoziția *de*:

(1) **plin** (*capiştile păgânilor* ***pline de idoli*** – PV: 199);
stearpă (*beserica cea din limbi, carea era* ***stearpă de darul lui Dumnedzău*** – PV: 19);
sătui (*şi toț vor cânta* ***sătui de pâine*** – PV: 429);
beți (*Sufletele lor în greutate / Să topiia* ***beț de răutate*** – PV: 799);
potrivnic (*sângur cuvântul ieşind din Părintele cel fără cauză, /* ***Potrivnic de puteare*** *al Său Duh apostolilor* – Parimii: 262).

Complemente prepoziționale apar şi în grupurile adjectivale având drept centru un adjectiv provenit dintr-un verb. În general, adjectivele respective sunt derivate cu ajutorul unui sufix (*-tor* sau *–eț*) de la verbe tranzitive: *dăruitor* (a dărui), *grăitor* (a grăi), *vestitor* (a vesti), *curățâtor* (a curăți), *purtăreț* (a purta). Grupul *de* + NP (grup nominal nedeterminat) corespunde obiectului direct nonreferențial al verbului; rareori apare un DP (numele propriu *Dumnădzău*), care e obiect direct definit.

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

(2) **dăruitoare** (*lumină [...] **dăruitoare de lumină*** – Parimii: 277);
dătător (*lumină [...] **dătătoare de lumină*** – Parimii: 277);
grăitoare (*Despierde-vei, Doamne, buze-nşelătoare, / A limbă sămaţă, **de rău grăitoare*** – PV: 85);
păgubitoare (*gadini şi gângănii **păgubitoare de suflet*** – PV: 199);
vestitoare (*Veniţ de la prăvire, femei **de bine vestitoare*** – Parimii: 216);
curăţâtoare (ce roaă *[...] **de păcate curăţâtoare**, roaă înfocată* – Parimii: 236);
născătoare (*Ficioară **de Dumnădzău născătoare*** – Parimii: 278);
ştiutoare (*şi budzele a bărbaţi **ştiutoare** sânt **de haruri*** – Parimii: 309);
iubitor (*curaţ, miloş, **iubitori de fraţi*** – Parimii: 314);
nepurtătoriu (*Dumnădzău-i giudecător direpţ [...] **nepurtătoriu de mânie** în toată dzua* – PÎ: 292);
călcătoriu (*Cuvânt **călcătoriu de leage** puseră supra sa* – PÎ: 381);
purtăreţ (*a Fiiului lui Dumnădzău acel **purtăreţ de viaţă** şi dătători de viaţă* – Parimii: 266);
suflăreţ (*De sârg arăţ cu **de foc suflăreaţa** şedeare* – Parimii: 269).

Foarte rar, la Dosoftei, apar adjective provenite din adverbe, care guvernează un complement prepoziţional realizat prin nominal sau prin propoziţie conjuncţională:

(3) **târziu** (*Moisei prorocul era **la limbă târdziu*** – Parimii: 258);
gata (*mi-i inima **gata de te-aşteaptă*** – PV: 805).

La Dosoftei complementele prepoziţionale guvernate de adjective pot fi realizate atât prin infinitiv scurt, fără *de* (4), cât şi prin infinitiv lung (5). În cazul infinitivului lung, legarea de centrul adjectival se face prin prepoziţia *de*. Rar, în poziţia de complement prepoziţional, apar şi verbe la supin cu prepoziţia *la* sau *în* (6).

(4) **volnici** (*atâta cale era **volnici a umbla*** – Parimii: 240);
puternic (***putearnic** fiindu-ţi binele **a face*** – Parimii: 116);
vrednici (*nu sântem **vreadnici a zări ş-a cere** de la tine milă* – Parimii: 170).
(5) **grabnice** (*că picioarele lor [...] **grabnice** sunt **de-a vărsarea sânge*** – Parimii: 107);
neîncrezători (*cei **ne-ncrezători de-a sălăşluirea*** – PÎ: 442);
tare (*Fii-mi în Dumnedzău scutitoriu şi în loc **tare de-a** mă **mântuirea*** – PÎ: 452).
(6) **bun** (*că-i **bun** pomul **la mâncat*** - Parimii: 115);
frumos (*lemnul **frumos în vădzut** şi bun în mâncat* – Parimii: 113).

În poziţia complementului prepoziţional pot apărea şi propoziţii subordonate introduse fie prin complementizatorul *să*, fie prin *de*. În cazul unora dintre adjective, cum ar fi *gata*, se remarcă, în traducerile lui Dosoftei, posibilitatea de a selecta ambele elemente:

(7) a) **datori** (*şi noi **datori** sântem **unii pre-alalţ să iubim*** – Parimii: 303);
b_1) **gata** (*mi-i inima **gata de te-aşteaptă*** – PV: 805);
b_2) **gata** (*Că inema-i este **gata / La Domnul să-şi ceie plata***. – PV: 833).

În traducerile lui Dosoftei, unele adjective se combină cu un nominal precedat de alte prepoziţii în afară de prepoziţia *de*:

BDD-V1123 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

– cu prepoziția *la*:

(8) **rea** (*i s-a adauge voie* ***rea la inemă*** – Parimii: 136);
nemilos (*bărbatul necurat şi* ***nemilos la inemă*** – Parimii: 157);
nesățios (*Cu trufaşul [...]* ***nesățios la inemă****, cu acesta nu mâncam*.– PÎ: 533);
iute (*Ce-i* ***la război iute*** *şi ager cu spata* – PV: 453);
lacom (*Ce iaste* ***lacom la vinuri*** – Parimii: 141);
bețiv (*Nu hii* ***bețiu la vin*** – Parimii: 169).

În cazul adjectivelor construite cu prepoziția *la*, se observă că prepoziția exprimă „orientarea" însuşirii.

– cu prepoziția *în*:

(9) **ghizdav** (***ghizdav în frămseațe*** *decât fiii omeneşti* – Parimii: 337, PÎ: 390);
moale (*Nice hii* ***moale-n grai şi-n cuvinte*** – PV: 581);
vesel (*rumăn şi* ***vesel în față*** – PV: 303);
rumen (***rumăn*** *şi vesel* ***în față*** – PV: 303);
line (*şi de genuni adânci,* ***line-n față*** – PV: 461).

– cu prepoziția *cu*:

(10) **puțân** (*Micu-i Veniamin şi* ***puțân cu ceata*** – PV: 453);
ager (*Ce-i la război iute şi* ***ager cu spata*** – PV: 453);
aspru (*şi oameni* ***aspri cu obradzele*** – Parimii: 180);
grei (*Fii omeneşti, până când* ***grei cu inema****?* – PÎ: 286).

Funcția nominalului cu prepoziție este, în construcțiile de mai sus, la limita dintre circumstanțialul de relație şi complementul prepozițional. Din acest motiv, vom înregistra adjectivele care apar în acest tip de construcții ca fiind adjective ce nu admit relația de complementare, dar se combină cu un adjunct.

Alte centre adjectivale selectează un nominal în dativ (substantiv sau pronume personal / nehotărât / demonstrativ / reflexiv) cu funcție de complement indirect. Adjectivele care se combină cu un complement indirect pot fi prototipice (11) sau provenite din verbe (12):

(11) **mort** (***mort lumii*** *[...] cela ce şti priceapere* – Parimii: 114);
viu (***viu lui Dumnădzău*** *[...] cela ce şti priceapere* – Parimii: 114);
bun (*giudecătoriu* ***bun casii lui Israil*** – Parimii: 221);
vrednic (*tot lucrul de preț nu iaste* ***vreadnic ei*** – Parimii: 114);
harnic (*şi tot lucrul prețios nu iaste* ***harnic ei*** – Parimii: 129);
potrivnic (*câț-îs pre pământ om* ***protivnic lui*** – Parimii: 181);
puternică (*şi amu ocina mea* ***putărnică****-m iaste* ***mie*** – PÎ: 308);
dragă (*şi iaste* ***dragă tuturora*** *şi slăvită* – Parimii: 125);
milostiv (*Că tu, Doamne, bun eşti şi blând şi* ***mult milostiv tuturora*** *cărora te cheamă* – PÎ: 498);
partnic (***Partnic*** *eu sânt* ***tuturor*** *ce se tem de tine* – PÎ: 593);
netede (*Toate* ***neatede*** *sunt* ***celora*** *ce înțeleg* – Parimii: 309);
drepte (*Toate [...]* ***direapte celora*** *ce să află priceapere* – Parimii: 309);
destoinici (*şi i-au aflatu-i* ***destoinici şie*** – Parimii: 306).

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

(12) **cinstitoriu** (*omul acela fără prihană, direpț, adevărat,* ***lui Dumnădzău cinstitoriu*** – Parimii: 176);
iubitor (*Dumnădzău curat şi* ***iubitori dreptății*** – Parimii: 280);
sprijenitoriu (*Dumnădzăul mieu [...]* ***sprijenitoriu*** *iaste* ***tuturor*** – PÎ: 316);
scutitoriu (*Domnul,* ***scutitoriu vieții mele****, de cine să mă spariu?* – PÎ: 338).

Construcțiile *adjectiv + nominal în dativ* au corespondent în structuri de tipul *verb tranzitiv + complement direct*: *cinsteşte pe Dumnădzău* vs. *cinstitoriu lui Dumnădzău*; *sprijină pe toți* vs. *sprijinitoriu tuturor*; *scuteşte viața mea* vs. *scutitoriu vieții mele*. Dacă în cazul construcției *lui Dumnădzău cinstitoriu* calitatea de adjectiv a derivatului postverbal *cinstitoriu* reiese clar din context (apare într-o înşiruire de adjective coordonate între ele), în cazul celorlalte construcții avem a face cu adjective substantivizate. Conversiunea adjectivelor respective în substantive nu duce, însă, la modificarea formei de dativ a nominalului.

Un număr mic de adjective provenite din verbe tranzitive se combină, în traducerile lui Dosoftei, cu un nominal în acuzativ cu funcție de complement direct. În exemplele următoare, cu excepția elementului *dătătoriu,* care este folosit într-un context specific adjectivului, celelalte adjective sunt substantivizate, dar păstrează nominalul în acuzativ:[1]

(13) **dătătoriu** (*acela îndouratul şi milostivul şi* ***dătătoriul*** *cuvioşilor săi* ***har*** – Parimii: 311);
făcătoriu (*Nu iaste* ***făcătoriul bine****, nu iaste păn-ntr-unul* – Parimii: 191);
zdrobitoriu (*Glasul Domnului,* ***zdrobitoriului chedrii****, şi va zdrobi Domnul chedrii Livanului* – PÎ: 343);
curmătoriu (*Glasul Domnului,* ***curmătoriului para de foc*** – PÎ: 343);
scuturătoriu (*glasul Domnului,* ***scuturătoriului pustiia****, şi scutura-va Domnul pustiia Caddis* – PÎ: 343).

În *Psaltirea în versuri* şi în *Parimiile preste an* am înregistrat un număr destul de mare de construcții în care adjectivul se combină cu un complement comparativ. Se consideră, în lucrările recente dedicate adjectivului, că acest complement comparativ nu este cerut de adjectivul-centru al grupului adjectival, ci de modificatorii acestuia.[2]

(14) **tare** (*neamul fiilor lui Izrail [...] şi-i* ***mai tare decât noi*** – Parimii: 176);
dulce (*şi* ***mai dulce****-i* ***decât miiarea şi fagurul*** – PÎ: 321).

În traducerile lui Dosoftei, însă, majoritatea complementelor comparative, realizate prin nominal sau prin propoziție subordonată, apar în structuri în care adjectivul-centru este la gradul pozitiv, deci în structuri în care adjectivul nu este însoțit de modificatori:

(15) **alb** (*Să hiu spălat şi* ***alb ca omeții*** – PV: 353);
tăioasă (*Că li-i limba* ***tăioasă ca spata*** – PV: 421);
repede (*Are călărime* ***repede ca vântul*** – PV: 447);

[1] Tiparul adjectiv + complement direct realizat prin nominal neprepozițional în acuzativ nu se regăseşte în limba actuală. Singura excepție o reprezintă construcția cu adjectivul *dator*: *Îi sunt* ***datoare viața*** (GALR I 2005:172). De altfel, şi în limba veche construcțiile de acest tip prezintă o anume instabilitate, ele aflându-se în variație cu construcțiile în care adjectivele sunt construite cu un complement prepozițional (V. şi Pană Dindelegan 1992: 52-56).

[2] Cf. Brăescu (2012: 114), Pană Dindelegan (ed.) (2013: 425).

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

întreg (*Şi ochiul **întreg ca buldzul*** – PV: 675);
sec (*Că mi-i sufletul **săc ca o țară*** – PV: 1013);
graşi (*Boii le sânt **graş ca neşte tauri*** – PV: 1023);
cinstită (*lumină [...] **cinstită ca suflarea** alor mei şerbi* – Parimii: 277);
mulți (*astădz sânteț **ca stelele ceriului de mulț*** – Parimii: 324);
amărâtori (*nu hii **amărâtori ca şi casa cea amărâtoare*** – Parimii: 180).

2. Adjuncții adjectivului

În limba română, adjectivul prototipic poate admite, cu funcție de adjuncți, adverbe (copil *vesel azi*), nominale în acuzativ (femeie *avară din sărăcie*) sau propoziții subordonate (*strălucitoare de-i luminează fața*). În traducerile lui Dosoftei, unele adjective nu autorizează complemente, dar se combină cu un adjunct (circumstanțial) cu diverse valori:

a) cu valoare locativă:

(16) **viitoriu** (*carea lumineadză pre tot omul **viitoriu în lume*** – Parimii: 217);
drept (***Direptu**-i Domnul **în toate căile sale*** – PÎ: 647).

b) cu valoare cauzală:

(17) **negru** (*obrazul **negru de atâta ocară*** – PV: 297);
neputincioasă (*firea noastră cea lipsită şi **neputincioasă** şi slabă şi ticăloasă **de lipsă, foame, seate, osteneală, boală şi dureare, streinătate şi nemilă*** – Parimii: 249);
slabă (*firea noastră cea lipsită şi neputincioasă şi **slabă** şi ticăloasă **de lipsă, foame, seate, osteneală, boală şi dureare, streinătate şi nemilă*** – Parimii: 249);
ticăloasă (*firea noastră cea lipsită şi neputincioasă şi slabă şi **ticăloasă de lipsă, foame, seate, osteneală, boală şi dureare, streinătate şi nemilă*** – Parimii: 249);
groasă (*Cu negura **groasă de grea strălucoare*** – PV: 113);
veştedă (*Ca otava ce să trece / [...] / Sara-i **veştedă de soare***. – PV: 649).

c) cu valoare temporală:

(18) **viitoriu** (*acel după mine **viitoriu înaintea mea*** – Parimii: 217);
treitoriu (*prin cuvântul a lui viu Dumnedzău şi **treitoriu în veaci*** – Parimii: 313);
răbdătoriu (*şi tare şi **îndelung răbdătoriu***);
nepurtătoriu (*Dumnădzău-i giudecător direpț [...] **nepurtătoriu de mânie în toată dzua*** – PÎ: 292).

d) cu valoare de circumstanțial de relație:

(19) **drag** (*Că fiu am fost şi eu [...] **drag întru tot** la fața maicei* – Parimii: 118);
harnici (*că era **harnici** devestăvnici **cu trupul şi cu sufletul*** – Parimii: 242);
grei (*Fii omeneşti, până când **grei cu inema?*** – PÎ: 286).

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

e) cu valoare consecutivă:

(20) **strălucoasă** (*porunca Domnului*, ***strălucoasă de lumineadză ochii*** – PÎ: 320);
puternic (*Domnul Dumnedzăul tău în tine* ***putearnicu-i să te mântuiască*** **–** Parimii: 174; *Că iaste Dumnădzăul nostru [...]* ***putearnic să ne scoață din cuptoriul focului*** – Parimii: 210).

3. Observații asupra comportamentului adjectivelor în relația de complementare

1. Adjectivele provenite din verbe se construiesc, în traducerile lui Dosoftei, obligatoriu cu un complement:[1]

(21) **călcătoriu** (*Cuvânt* ***călcătoriu de leage*** *pusără supra mea* – PÎ: 381);
dăruitoare (*lumina acea sângură de sine luminată şi* ***dăruitoare de lumină*** – Parimii: 277);
zdrobitor (*Glasul Domnului,* ***zdrobitoriului chedrii****, şi va zdrobi Domnul chedrii Livanului* – PÎ: 343);
scutitoriu (*Fii-mi* ***în Dumnedzău scutitoriu*** – PÎ: 346).

2. Pentru majoritatea adjectivelor prototipice, însă, complementul este facultativ:

(22) **beat** (*gândiră că sânt* ***beaț [de vin]*** – Parimii: 271);
rea (*i s-a adauge voie* ***rea [la inemă]*** – Parimii: 136).

3. În anumite construcții, ştergerea complementului poate induce un efect suplimentar de ambiguitate (*tot lucrul de preț nu iaste* ***vreadnic (mie*** *sau* ***ei****?)* vs. *tot lucrul de preț nu iaste* ***vreadnic ei*** – Parimii: 114) sau poate afecta semnificația inițială a enunțurilor (*giudecătoriu* ***bun*** vs. *giudecătoriu* ***bun casii lui Israil*** - Parimii: 221).[2]

4. În unele construcții, adjectivul poate fi centrul unui grup complex :

(23) s*trein* cu totul ***de svânta beserică*** – PV: 17 (modificator de gradare şi complement prepozițional);
fiu drag întru totul ***la fața maicei*** – Parimii: 118 (circumstanțial de relație şi complement prepozițional);
giudecătoriu nepurtătoriu ***de mânie*** *în toată dzua* – PÎ: 292 (complement prepozițional şi circumstanțial de timp).

5. În traducerile lui Dosoftei, este posibilă apariția unor situații de antepunere a grupului adjectival în raport cu regentul:

(24) *Pomenirea Hristos a de oameni spăsâtoare* ***cuvinte*** (Parimii: 276);
precum şi de Dumnedzău grăitoriu ***Luca*** (Parimii: 282).

6. În cazul unora dintre adjective, se înregistrează variații în selecția prepoziției sau a cazului:

[1] Cf. Pană Dindelegan (coord.) (2010: 223).
[2] Cf. Brăescu (2012: 116).

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

(25) a. **iubitor**: *curaţ, miloş, **iubitori de fraţi*** – Parimii: 314 vs. *Dumnădzău curat şi **iubitori dreptăţii*** – Parimii: 280 (complement prepoziţional realizat prin nominal în acuzativ cu prepoziţia *de* vs. complement indirect exprimat prin nominal în dativ) [În limba română din secolul al XVIII-lea, verbul a iubi era atât tranzitiv, cât şi intranzitiv.];

b. **drag**: *Cui iaste **drag în ospeaţe** în lipsă va fi*. – Parimii: 165 vs. *şi iaste **dragă tuturora** şi slăvită* – Parimii: 125 (circumstanţial de loc al verbului impersonal vs. complement indirect exprimat prin nominal în dativ);

c. **vrednic**: *nu sântem **vreadnici a zări ş-a cere** de la tine milă* – Parimii: 170 vs. *tot lucrul de preţ nu iaste **vreadnic ei*** – Parimii: 114 (complement prepoziţional realizat prin formă verbală nonfinită vs. complement indirect exprimat prin nominal în dativ);

d. **dătător(iu)**: *lumină [...] **dătătoare de lumină*** – Parimii: 277 vs. *acela înduratul şi milostivul şi **dătătoriul** cuvioşilor săi **har*** – Parimii: 311 (complement prepoziţional realizat prin nominal în acuzativ cu prepoziţia *de* vs. complement direct realizat prin nominal în acuzativ);

e. **făcătoriu**: *părintele nostru Nicolae ... **făcătoriul de minuni*** – Parimii: 321 vs. *Nu iaste **făcătoriul bine**, nu iaste păn-ntr-unul* – Parimii: 191 (complement prepoziţional realizat prin nominal în acuzativ cu prepoziţia *de* vs. complement direct realizat prin nominal în acuzativ).

4. Concluzii

În cele trei traduceri religioase care au constituit obiectul analizei noastre, Dosoftei utilizează 66 de adjective care admit relaţia de complementare. Dintre acestea, 45 de adjective se combină cu un complement prepoziţional **(**realizat prin: a. nominal în acuzativ cu prepoziţie: *agiutătoriu, agiutoriu, beţiv, bun, călcătoriu, curat, curăţâtoare, dăruitoare, dătător, drag, făcătoriu, frumos, gata, giurat, grabnic, grăitoare, hrănitori, grăitor(iu), iubitor, înţelept, învăţătoriu, lacom, măiestru, născătoare, nepurtătoriu, păgubitoare, plin, potrivnic, purtăreţ, puternic, sătui, scutitoriu, sângur, slobod, spăsâtoare, stearpă, strein, suflăreaţă, ştiutor, tare, târdziu, vestitoriu, volnic, vrednic;* b. formă verbală nonfinită, infinitiv sau supin: *tare*, *puternic*, *volnic*; c. propoziţie conjuncţională: *drag*, *dator*, *gata*, *puternic*), 18 adjective admit un complement indirect realizat printr-un nominal în dativ (*agiutoriu*, *cinstit*, *cinstitoriu*, *destoinic*, *direpţ*, *drag*, *harnic, iubitor, logodită, milostiv, mort, neted*, *partnic*, *potrivnic*, *puternic*, *sprijenitoriu*, *viu*, *vrednic*), iar 14 apar în construcţii cu un complement comparativ *(alb, amărâtor, cinstită, deşert, dulce, gras, hierbinte, întreg, mulţi, repede, sec, sâmceloase, tăioasă, unsuroase)*. Celelalte adjective pe care le-am înregistrat se construiesc cu adjuncţi (circumstanţial de relaţie, circumstanţial de loc, circumstanţial de cauză, circumstanţial de timp sau circumstanţial consecutiv): *ager*, *aspru*, *bogat*, *beat*, *bun*, *credincioasă, crunţi, curat, cuvios, direpţ*, *domnitoare*, *drag*, *dulce*, *fericit*, *frumos*, *grei*, *groasă, ghizdav, harnici, iute, înalt, încăpătoriu, line, mare, milos, moale, negru, neîncrezători, nemilos, nepurtătoriu, neputincios, nesăţios, puţân, răbdătoriu, rău, rumăn, sfânt, slabă, slobod, stătătoare, strălucoasă, suflăreaţă, ticăloasă, treitoriu, vesel, veştedă, viitoriu*, *viu*, *vârtos*.

Cele mai multe adjective care admit relaţia de complementare se întâlnesc în *Parimiile preste an*, unde există 47 de adjective construite cu complement, în timp ce în *Psaltirea în versuri* întâlnim doar 28 de adjective care autorizează complemente, iar în *Psaltirea de-nţăles*,

BDD-V1123 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)

numai 17. Dintre adjectivele care admit relația de complementare în *Parimiile preste an*, majoritatea au o singură ocurență. Cele mai multe ocurențe au adjectivele *plin* (15), *dătător* (9) şi *iubitor* (4). Câte trei ocurențe au adjectivele *drag*, *vrednic*, *bun*, *potrivnic*, şi *făcătoriu*, în timp ce adjectivele *harnic*, *viu*, *frumos*, *sătul*, *suflăreață*, *treitoriu* şi *viitoriu* apar în câte două contexte fiecare. În ceea ce priveşte celelalte două traduceri, se remarcă numărul mare de ocurențe ale adjectivului *plin* (13 contexte în care *plin* admite un complement în *Psaltirea în versuri* şi 6 contexte în *Psaltirea de-nțăles*). La acestea se adaugă numărul mare de apariții ale adjectivului *ferice* (19 ocurențe în *Psaltirea în versuri*), dar care are, în contextele selectate, valoare adverbială (ex. *Ferice de cine-i slobod de păcate* – PV: 217).

Tipurile de construcții înregistrate în acest studiu, precum şi comportamentul adjectivelor prototipice ce se combină cu complemente sau cu adjuncți pe care l-am evidențiat în cursul analizei nu caracterizează doar opera lui Dosoftei, ci sunt reprezentative pentru limba literară din ultimele decenii ale secolului al XVII-lea.

SURSE

Dosoftei, *Psaltirea în versuri* (1673), ediție de N.A. Ursu, Iaşi: Mitropolia Moldovei şi Sucevei, 1974.

Dosoftei, *Psaltirea de-nțăles* (1680), ediție de Mihaela Cobzaru, Iaşi: Casa Editorială „Demiug", 2007.

Dosoftei, *Parimiile preste* an (1683), ediție de Mădălina Ungureanu, Iaşi: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2012.

BIBLIOGRAFIE

Brăescu, Raluca, 2012, *Adjectivul în română. Sintaxă şi semantică*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Guțu Romalo, Valeria (coord.), 2005 (2008), *Gramatica limbii române. I. Cuvântul, II. Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Pană Dindelegan, Gabriela, 1992, *Sintaxă şi semantică. Clase de cuvinte şi forme gramaticale cu dublă natură*, Bucureşti, Tipografia Universității din Bucureşti.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2010, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), 2013, *The Grammar of Romanian*, Oxford, Oxford University Press.

COMPLEMENTS AND ADJUNCTS OF ADJECTIVES IN DOSOFTEI'S TRANSLATIONS

(*Abstract*)

In the present study I have catalogued and analyzed the adjectives which allow complementation and the adjectives combining with adjuncts in three of Dosoftei's religious translations. The analysis of these adjectives helps us to lay emphasis on the behavior and features of the adjective in the second half of the 17th century.

BDD-V1123 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 09:13:41 UTC)